

BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULU KARARLARINDA ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ İSTİSNASI

SECRECY OF PRIVATE LIFE EXCEPTION IN THE DECISIONS OF THE BOARD OF EVALUTION FOR ACCESS THE INFORMATION

Hasan GÖK*

Özet: Bilgi Edinme Hakkı'nın sınırlarından birini özel hayatın gizliliği istisnası oluşturmaktadır. Bu hakkın kullanımında özel hayatın gizliliği kavramından ne anlaşılması gerektiğinin belirlenebilmesi için Kurul kararlarının incelenmesi gerekmektedir. Çalışmada Kurul kararları dört başlık altında incelenmektedir: Kamu görevlilerinin sicil ve soruşturma dosyalarına ilişkin talepler, kamunun mali kaynaklarının kullanımına ilişkin talepler, kişisel bilgilere ilişkin talepler ve eğitim hayatı ve akademik faaliyetlere ilişkin talepler.

Anahtar Sözcükler: Bilgi Edinme Hakkı, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, Özel Hayatın Gizliliği

Abstract: One of the restriction of freedom of information is secrecy of private life. On the exercise of this right to identify what the meaning of the concept of secrecy of private life , the Board decisions should be examined. In this study, the Board decisions are examined in four divisions: Request about public officers personal records and investigation files, requests about disposal of financial resources of public, requests about personal information and requests about education background and academic activities.

Keywords: Freedom of information, The Board of Evaluation for Access to Information, Secrecy of private life

Giriş

Herhangi bir konuda yasal düzenleme yapılması önemli olduğu kadar, o konudaki yasal düzenlemeyi uygulayacak olan makamların tutumu ve bu tutumun hukuka uygunluğunu denetleyecek olan mahkemelerin ve idari otoritelerin konuya yaklaşımı da önem taşır. Bu çerçevede bilgi edinme hakkının hayata geçişinde Bilgi Edinme Değerlen-

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Araştırma Görevlisi Mohr Siebeck Tübingen Mohr Sieb

dirme Kurulu(BEDK) kararlarının büyük önemi vardır. Gerek yapılan itirazlar üzerine verdiği kararlar, gerekse de idarelerin görüş talepleri üzerine yapmış olduğu açıklamalarla kanunun uygulanmasında Kurul yol gösterici rol üstlenmektedir. Bu çalışma çerçevesinde ele alınacak olan özel hayatın gizliliği istisnasının uygulamaya ne şekilde yansıtıldığının belirlenmesinde de Kurul kararları yol gösterici niteliktedir.

I. Genel Olarak Bilgi Edinme Hakkı

9.10.2003 tarihinde kabul edilen 4982 sayılı Kanun¹ ile birlikte mevzuatımıza “bilgi edinme hakkı” adıyla yeni bir hak dahil edilmiştir. Bakanlar Kurulu TBMM’ye sunduğu tasarıda bu hakkı demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün gereklerinden biri olarak nitelendirmiştir. Yine, 4982 sayılı Kanun’un 1. maddesinde bu kanunun demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek amacıyla çıkarıldığı belirtilmiştir.

Öğretide ise, bürokratik gizlilik ve saydam olmayan kamu yönetimi kültürlerine karşı gelişen toplumsal ve hukuksal refleks olarak kabul edilen² bilgi edinme hakkının; idarenin kurduğu ve kurmakta olduğu işlemler ile eylemler hakkında bireyin bilgi almasını, belgeleri elde etmesini öngören bir hak olduğu ileri sürülmektedir.³ Bilgi edinme hakkı bugün için bir imtiyazdan ziyade temel bir insan hakkı olarak nitelendirilmektedir.⁴

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda bilgi edinme hakkının istisnaları tek tek sayılmıştır. Kanun’a bakıldığında bu istisnaların; yargı denetimi dışında kalan işlemler, devlet sırrına ilişkin, ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin, istihbarata ilişkin, idari soruşturmaya ilişkin, adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler ile özel hayatın gizliliği, haberleşmenin gizliliği, ticari sır, fikir ve sanat

¹ RG. 24.10.2003, sy.25269.

² Necati Akyıldız, “1982 Anayasası’nın İnsan Hakları Rejimi ve Bilgi Edinme Hakkı”, *Kazancı Hukuk Dergisi*, İstanbul 2004,S.3, s.41.

³ Ahmet İyimaya, “Bilgi Edinme Hakkı ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü”, Ankara, *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2003,S.1, s.41.

⁴ Bahtiyar Akyılmaz/Murat Sezginer/Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku*, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011, s.511.

eserleri, kurum içi düzenlemeler, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler ile mütalaa talepleri olduğu görülecektir.⁵

Kanun metninde yer alan istisnaların sayıca çok olması eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Bu kadar çok istisnai hükmün varlığı, adeta istisnaların kanunun asıl kuralları haline geldiği ve kamu kurum ve kuruluşları ile bu nitelikteki meslek kuruluşlarından talep edilen bilgi ve belgelerin bir şekilde istisnalar kapsamına dahil edilerek reddedilme olasılığının oldukça yüksek olduğu ileri sürülmektedir.⁶ Yine, kanundaki istisna yoğunluğunun *“kaşıkla verilene kepe ile geri alma”* olarak görülebileceğini ve Kanun koyucunun istisnalar konusunda cimri davranması gerektiğini belirten görüşler de vardır.⁷ Bayraktar ise, Kanun’un düzenlenmesinde sınırların çok geniş tutulduğu ve adeta bilgi edinme hakkının ortadan kaldırıldığı saptamasında bulunmuştur.⁸

Bütün bu eleştirilere neden olan istisnaların tek tek incelenmesi çalışmamızın boyutlarını aşacak niteliktedir. Çalışma çerçevesinde özel hayatın gizliliği ilkesinin bilgi edinme hakkını ne şekilde sınırlandırdığı, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu kararlarından yola çıkarak ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ancak, Kurul kararlarının incelenmesine geçilmeden önce özel hayat kavramından ne anlaşılması gerektiğinin belirtilmesi çalışmanın bütünlüğü açısından önem taşımaktadır.

II. Bilgi Edinme Hakkının Özel Hayatın Gizliliği Sebebiyle Sınırlanması

A. Özel Hayatın Gizliliği

1. Genel Olarak Özel Hayatın Gizliliği

Bir kimsenin hak ve özgürlüklerinin bir başka kimsenin hak ve özgürlüklerinin başladığı noktada biteceği hukukun bilinen ilkelerindendir. Herkes bilgi edinme hakkına sahip olduğu gibi özel hayatının gizliliği ve korunması hakkına da sahiptir. Her ikisi de demokratik hukuk devletinin vazgeçilmezi olan bu iki hak arasında kabul edile-

⁵ İstisnalar Kanun’un 15-27. maddeleri arasında yer almaktadır.

⁶ Haşmet Sırrı Akşener, *“Bilgi Edinme Hakkı”*, *Legal Hukuk Dergisi*, İstanbul 2004,S.13 s.39.

⁷ İyimaya, a.g.m., s.44.

⁸ Köksal Bayraktar, *“Bilgi Edinme Hakkı ve Sır Kavramı”*, *Kazancı Hukuk Dergisi*, İstanbul 2004,S.3, s.9.

bilir hassas bir dengenin kurulması zorunludur.⁹ Bilgi edinme hakkını düzenleyen 4982 sayılı Kanun'da özel hayatın gizliliği, bilgi edinme hakkının sınırlarından biri olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle bilgi edinme hakkı başvuruları bir başka kimsenin özel hayatının gizliliğini ihlal ettiğinde kural olarak reddedilecektir.

Özel hayatın gizliliği ve korunması kavramı; bireyin kişiliğini geliştirmek ve manevi değerlerine güvence sağlamak için başkaları tarafından bilinmesini istemediği hususların oluşturduğu ve korunması hukuken gerekli görülen hayat üzerindeki hak olarak tanımlanabilir.¹⁰ Bu kavrama hem ulusal hem de ulusüstü hukuk düzenlemelerinde yer verilmektedir. Ulusal düzlemdeki düzenlemelere örnek olarak 1982 Anayasası'na değinilebilir. 1982 Anayasası'nda özel hayatın gizliliği ikinci bölümde kişinin hakları ve ödevleri arasında yer almıştır. Bu düzenlemeye göre; *"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."* (AY. m.20/1) Yasal düzeyde de başta Türk Ceza Kanunu olmak üzere özel hayatın gizliliğini koruyan düzenlemelere yer verilmiştir.¹¹

Ulusüstü insan hakları belgelerine bakıldığında özel hayatın gizliliği ve korunması bu belgelerde de önemli yer tutmaktadır. Bunların bazılarını kısaca değinmek gerekirse ilk olarak Evrensel İnsan Hakları Bildirisi'ndeki düzenleme ele alınabilir. Bildirinin 12. maddesine göre; *"Hiç kimse, özel hayatına, ailesine, konutuna ya da haberleşmesine yönelik saldırılara maruz bırakılmayacaktır. Herkesin, bu tür müdahale ya da saldırılara karşı kanun ile korunma hakkı vardır."*¹² Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki düzenlemeye göre ise, *"Her kişi, özel yaşamına ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir."*¹³ Maddenin ikinci fıkrasında ise bu hakka ulusal güvenlik, kamu emniyeti ya da ülkenin ekonomik refahı, suçun ya da düzensizliğin önlen-

⁹ Ayhan Döner, *Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları*, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010, s.259.

¹⁰ Ersan Şen, *Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*, Kazancı Yayınları, İstanbul 1996, s.8.

¹¹ Özel hayatın gizliliğini ihlal suçu TCK'nin 134. maddesinde düzenlenmiştir.

¹² Mehmet Semih Gemalmaz, *İnsan Hakları Belgeleri*, Cilt IV, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005, s.10.

¹³ Mehmet Semih Gemalmaz, *İnsan Hakları Belgeleri*, Cilt I, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005, s.41.

mesi, sağlığın ya da ahlakın yahut başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, kanuna uygun olarak yapılan ve bir demokratik toplumda gerekli bulunanlar dışında hiçbir müdahalede bulunulamayacağı belirtilmiştir.¹⁴

Bir diğer örnek olarak, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 17. maddesi gösterilebilir. Bu maddede yer alan düzenlemeye göre; *"Hiç kimse özel yaşamına, aile yaşamına, konutuna ya da haberleşmesine keyfi yahut yasadışı müdahaleye; onuruna ve şöhretine yönelik yasadışı saldırılara maruz bırakılamayacaktır."*¹⁵ Ayrıca maddede herkesin bu tür müdahale ve saldırılara karşı kanun tarafından korunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda değinilen ulusal ve ulusüstü düzenlemelerden yola çıkarak özel hayatın gizliliğinin temel bir hak olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim, öğretide bu hakkın kişilere bağlı, dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez nitelikteki bir hak görünümünde olduğu söylenmektedir.¹⁶ Öyle ki; özel hayata yapılacak haksız müdahalelerin devlet ya da diğer kişilerden gelmesi farklı sonuçlar doğurmayacak ve kişiler özel hayata yönelik her türlü saldırıya karşı korunma talep edebileceklerdir.

2. Özel Hayatın Kapsamı

Günlük hayatta kişinin hayatını parçalara bölmek ve özel hayatın kapsamını belirlemek kolay değildir. Ancak kişinin özel hayatının, diğer kişilerin müdahalesine karşı korunabilmesi için kapsamının belirlenmesi gerekir. Bu gereklilikten yola çıkarak öğretide kişinin hayat çevresi; ortak hayat(kamusal hayat), özel hayat ve gizli hayat olmak üzere üçlü bir ayrıma tabi tutulmaktadır.¹⁷

¹⁴ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında bu hakka ilişkin kapsamlı bir inceleme için bkz. Gülay Arslan Öncü, *Özel Yaşamın Korunması Hakkı*, Beta Yayınları, İstanbul 2011.

¹⁵ Mehmet Semih Gemalmaz, *İnsan Hakları Belgeleri*, Cilt V, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005, s.80.

¹⁶ Şen, a.g.e., s.9.

¹⁷ Haluk Tandoğan, *"Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması"*, AÜHF Dergisi, Ankara 1963, S.1-4, s.26, Gürsel Özkan, *Demokratik Yönetimin Birinci Adımı Bilgi Edinme*

“... Ortak hayat, kişinin herkese açık olan sosyal olaylarını içermekte, özel hayat ise her bireyin sıkı bağlarla bağlı bulunduğu yakınları, dostları ve tanıdıklarıyla paylaşmak istediği kapısının arkasında yaşadığı “iç hayat” olaylarını kapsamaktadır. Gizli hayat ise, kişinin kendilerine açıklanan kişiler hariç başkalarının bilgisi dışında tutulması gereken olaylarını ve jestlerini içermektedir.”¹⁸ Bu ayırım çerçevesinde kural olarak kişinin kamusal/ortak hayatının bilgi edinme hakkına konu olabileceği, özel ve gizli hayatının ise istisna kapsamına girdiği söylenebilir.

B. Kurul Kararlarında Özel Hayatın Gizliliği İstisnasının Uygulanması

Yukarıdaki açıklamalar sırasında da belirtildiği gibi bilgi edinme hakkının sınırlarından birini özel hayatın gizliliği istisnası oluşturmaktadır. BEHK'nin 21. maddesine göre; “Kişinin¹⁹ izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi ve belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.” Ancak 21. maddenin 2. fıkrasında bu kuralın istisnasına da yer verilmiştir. Buna göre; “Kişisel bilgi ve belgeler; kamu yararının gerektirdiği hallerde; ilgili kişiye en az 7 gün önceden haber verilerek yazılı rızasının alınması koşuluyla açıklanabilir.” Bu istisna hükmünün gerçekleşebilmesi için iki koşulun da (kamu yararı ve yazılı rıza) aynı anda mevcut olması gerekir.

BEDK, özel hayatın gizliliği istisnasının uygulanması hakkında kendisinden istenen görüş doğrultusunda bu hususu teyit etmiştir: “... Söz konusu koşulların (kamu yararı ve yazılı rıza) herhangi birinin gerçekleşmemiş olması halinde; 3.kişilerle ilgili olup, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekono-

Hakkı, Türkiye Kamu-Sen Yayınları, Ankara 2004, s.82. (Özkan bu ayırımı Alman öğretisi ve İsviçre Mahkemeleri tarafından yapıldığını söylemektedir.)

¹⁸ Cemil Kaya, *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005,s.285, Özkan, a.g.e. s.82, Tandoğan, a.g.m., s.26.

¹⁹ Özel hayatın gizliliği denildiğinde ilk olarak bu kavramın sadece gerçek kişileri kapsadığı akla gelmekteyse de tüzel kişilerin de bu haktan yararlanabileceği unutulmamalıdır.(BEDK 2004/156 K, 01.11.2004, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.) Özellikle “mesleki ve ekonomik değerlerine” haksız müdahale oluşturduğu gerekçesi ile tüzel kişilerle ilgili bilgi ve belgelerin istisna kapsamına girdiği söylenebilir.

mik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi ve belgelerin mezkur Kanun hükümleri çerçevesinde başvuru sahiplerine verilmesi mümkün değildir. Bu gibi bilgi ve belgeler ancak, ilgili kurum ve kuruluşun kamu yararı görmesi halinde ve ilgili kişiye (bilgi ve belge kendisi hakkında olan kişi) en az yedi gün önceden haber vererek kendisinin yazılı rızası alındıktan sonra başvuru sahiplerinin erişimine sunulabilecektir.”²⁰

Çalışma sırasında Kurul’un internet sitesinde yayınlamış olduğu kararlardan yararlanılmıştır. Hemen belirtelim ki, Kurul’un özel hayat istisnası ile ilgili çok sayıda kararı vardır. Kararların incelenmesinde kolaylık sağlanması için aşağıda kararlar belli başlıklar altında toplanarak incelenmeye çalışılacaktır. Bu başlıklar bilgi edinme taleplerinin yöneldiği konulardan hareketle; kamu görevlilerinin sicil ve soruşturma dosyalarına ilişkin talepler, kamunu mali kaynaklarının kullanımına ilişkin talepler, kişisel bilgilere ilişkin talepler ve eğitim bilgileri ve akademik faaliyetlere ilişkin bilgiler olarak belirlenmiştir.

1. Kamu Görevlilerinin Sicil ve Soruşturma Dosyalarına İlişkin Talepler

BEDK’nin 21. madde çerçevesinde vermiş olduğu kararlara baktığımızda bunlar arasında kamu görevlilerine ait sicil, özlük ve soruşturma dosyalarında yer alan bilgi ve belgelere ulaşma taleplerinin önemli bir yer tuttuğu görülecektir. Hiç şüphesiz Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun getirmiş olduğu en önemli kazanımlardan biri kamu görevlilerinin kendi sicil dosyalarına erişim hakkı olmuştur. Kurul kararlarında istikrarlı bir şekilde kamu görevlilerine sicil ve özlük dosyasına erişim hakkı tanımayan idarelerin tutumunun kanuna aykırılık teşkil ettiği tespit edilmektedir. Ancak üçüncü bir kişi kamu görevlisinin sicil dosyasına ulaşmak istediğinde Kurul, bu taleplerin reddedilmesi gerektiği yolunda kararlar vermektedir. Sicil ve özlük dosyalarının kamu görevlisinin erişimine açık olmakla birlikte, üçüncü kişilere karşı gizlilik prensibi içinde muhafaza edilmesi gerektiği aksi bir tutumun kişinin mesleki ve ekonomik değerlerine haksız bir müdahale teşkil edeceği kabul edilmektedir.²¹

²⁰ BEDK, 2006/83 K, 15.02.2006, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

²¹ BEDK, 2004/129 K, 11.10.2004, Aynı Yönde 2004/226 K, 20.12.2004, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

Aynı şekilde üçüncü kişiler hakkındaki soruşturma dosyaları ve müfettiş raporları da özel hayat istisnası kapsamında değerlendirilmekte ve başvurular reddedilmektedir.²² Ancak, soruşturma raporları ile ilgili iki husus ayrıca belirtilmelidir. Soruşturma raporu üçüncü kişi hakkında olmakla birlikte, bilgi edinme başvurusu yapan kişiyi ilgilendiren bilgiler de içeriyorsa bu durumda raporda üçüncü kişinin özel hayatının gizliliğini ihlal eden bilgiler olsa bile bilgi edinme başvurusu reddedilemez. Ancak, burada 9. madde hükmü doğrultusunda üçüncü kişilerin kimlik bilgileri kapatılarak belge başvuranın erişimine sunulmalıdır.²³ Soruşturma raporlarında ismi geçen üçüncü kişilerin usulsüzlüklere iştirak etmiş olmaları halinde ise özel hayat istisnasının çerçevesi daha da daralmaktadır. Kurul, usulsüzlüklere iştirak etmiş olan kişilerin bu eylemlerinin açıklanmasının özel hayat gerekçesi ile kapsam dışı tutulmasının Kanun'un ruhuna ve lafzına uygun düşmeyeceğini, bir başka deyişle hukuka aykırı iş ve eylemlerin hukuki korumaya mazhar olamayacağını belirtmiştir.²⁴

Üçüncü kişi ile ilgili olan soruşturma dosyasına ulaşmanın mümkün olduğu bir diğer hal de bilgi edinme talebinde bulunan kişinin bu soruşturmanın açılmasına neden olan şikayetçi olmasıdır. BEDK'ye göre; *"...soruşturmanın açılmasına neden olmuş olan şikayetçi ile soruşturma neticesinde mağduriyeti söz konusu olan diğer kişilere, genel olarak Kanunda bilgi edinme hakkının kullanılabilme şartı olarak aranmayan ancak istisnai olarak burada aranması zorunlu olan "ilgililik" şartını gerçekleştirmiş oldukları kabul edildiğinden, talep etmiş oldukları 3.kişilerle ilgili soruşturma raporlarının Kanun'un 19. ve 9. maddeleri çerçevesinde değerlendirilerek verilmesi mümkün olacaktır."*²⁵ Böylece şikayetçi ve/veya mağdur soruşturmanın gidişatı hakkında bilgi sahibi olabilecek ve soruşturma sonuçlarından memnun kalmazsa diğer yasal haklarını kullanabilecektir.

²² BEDK, 2005/32 K, 17.01.2005, Aynı Yönde 2005/224 K, 06.04.2005, 2006/252 K, 12.04.2006, (Çevrimiçi),<http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

²³ BEDK, 2005/299 K, 27.04.2005, (Çevrimiçi),<http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

²⁴ BEDK, 2005/754 K, 09.11.2005, (Çevrimiçi),<http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

²⁵ BEDK, 2005/664 K- 2005/665 K 21.09.2005 Aynı Yönde 2006/83 K, 15.02.2006, (Çevrimiçi),<http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

2. Kamunun Mali Kaynaklarının Kullanımına İlişkin Talepler

Kamunun mali kaynaklarının kullanımına ilişkin taleplerin başında kamu görevlilerine tanınan mali imkanlar hakkındaki başvurular gelmektedir. Kamu görevlilerine tanınan mali imkan denildiğinde de ilk olarak akla kamu çalışanlarının ücretleri gelmektedir. Bu çerçevede, idareye başvurarak çalışanların ücret bordrolarının kendisine verilmesini talep eden kişinin başvurusu özel hayatın gizliliği gerekçesi ile reddedilmişse de Kurul, bu karara karşı kendisine yapılan itiraz başvurusunda ücret bordrolarının bilgi edinme hakkına konu olabileceğine karar vermiştir. Kurul söz konusu kararında kamu görevlisine ödenen ücretin kaynağından hareketle bordrodaki bilgilerin kamusal bilgi olduğunu ve bu bilgilerin açıklanmasının kişilerin ekonomik değerlerine haksız müdahale olarak görülemeyeceğini belirtmiştir.²⁶

Kamu görevlilerinin sahip olduğu mali imkanların açıklığa kavuşturulması aynı zamanda bu görevlilerin kamusal sıfatları nedeniyle haksız kazanç elde edip etmediklerinin tespiti bakımından da önemlidir. BEDK, bu tespitin dolaylı yoldan yapılabilmesine imkan sağlayacağını düşündüğümüz bir kararında belediye emlak servisinde çalışan personelin emlak vergisine ilişkin tarh ve tahakkuk fişlerinin birer örneğinin başvuru sahibine verilmesinin özel hayatın gizliliği istisnası kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır.²⁷

Kamunun mali kaynaklarının kullanımına ilişkin bilgi edinme başvurusuna konu olan diğer bir husus da kamu ihalelerinde verilen tekliflere yönelik başvurulardır. Aynı zamanda Kamu İhale Kanunu'nun da aradığı saydamlık ve kamuoyu denetiminin hayata geçebilmesi için BEDK, tekliflere yönelik bilgi edinme başvurularında fiyatlara ilişkin kısım dışında kalan hususların bilgi edinme başvurusuna konu olabileceği görüşündedir.²⁸ Fiyat teklifleri ise 21. madde kapsamında değerlendirilerek bilgi edinme hakkının kapsamı dışında tutulmaktadır. İhalelerde ileri sürülen fiyat tekliflerinin kapsam dışı tutulması aynı zamanda ticari sır niteliğindeki bilgilerin korunması amacına yöneliktir.²⁹

²⁶ BEDK, 2004/217 K, 20.12.2004 Aynı Yönde 2005/794 K, 09.11.2005, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

²⁷ BEDK, 2004/161 K, 01.11.2004, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

²⁸ BEDK, 2006/432-433 K, 24.05.2006, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

²⁹ Bilgi Edinme Hakkı'nın sınırlarından birini oluşturan ticari sır kavramı için bkz. Yasemin Şavran, *Bilgi Edinme Hakkı ve İdarenin Bilgi Verme Yükümlülüğü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli 2006, s.124, (Çevrimiçi), <http://tez2.yok.gov.tr>.

3. Kişisel Bilgilere İlişkin Talepler

Kişilerin ad-soyadları, adresleri³⁰, telefon numaraları, elektronik posta adresleri³¹ gibi kişisel bilgilerin öğrenilmesi amacıyla yapılan başvurular özel hayatın gizliliği istisnası içinde kabul edilerek reddedilmektedir. Kurul'a intikal eden pek çok itirazda başvuruda bulunan kişilerin aleyhinde icra takibi başlattıkları borçluları hakkında bilgi talebinde bulundukları görülmektedir. SSK'ya başvurarak borçlusunun adresini öğrenmek isteyen³² kişinin, kendisine borçlu olan yeminli mali müşavirden hizmet alan mükelleflerin ad-soyad ve adreslerinin kendisine bildirilmesi için vergi dairesine başvuran³³ kişinin taleplerini reddeden idarelerin bu kararları Kurul tarafından yerinde görülmüştür. Zaten başvuru sahiplerinin ileri sürdüğü taleplerden, bu başvuruların Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun amaçları doğrultusunda yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Hiç şüphesiz sağlık bilgileri de kişisel bilgiler arasında sayılır ve ilgilisinin rızası olmadan üçüncü kişilere açıklanamaz. Ancak, sağlık bilgileri talep edilen kişinin vefat etmiş olması farklı bir değerlendirme yapılmasını gerektirecektir. Kurul, kardeşinin vefat ettiği hastaneye başvurarak kardeşine hastanede yapılmış olan işlem ve tetkiklerin kaydedildiği hasta dosyasının bir suretinin kendisine verilmesi talebi 21. madde çerçevesinde reddedilen kişinin başvurusunu, belgenin ilgili olduğu kişinin vefat etmiş olması ve söz konusu belgenin müteveffanın yasal mirasçısı tarafından talep edilmiş olması nedeniyle özel hayatın gizliliğini ihlal eder nitelikte görmemiştir.³⁴

Kişisel bilgiler arasında sayılabilecek bir diğer bilgi türü de kişilerin sahip olduğu taşınmaz malları gösteren tapu sicillerindeki bilgilerdir. Tapu sicilleri ve taşınmazlarla ilgili yapı ruhsatı v.b. belgelerin özel hayatın gizliliği kapsamında olduğu ve bilgi edinme hakkına konu olamayacağı belirtilmektedir. Ancak bu ruhsat v.b. belgelerin akaryakıt ve LPG istasyonları gibi kamu sağlığı ve güvenliğini yakından ilgilendirdiği açık olan ticari işletmelerle ilgili olması durumunda bu belgelerin açıklanması talebi mesleki ve ekonomik değerlere haksız müdahale olarak görülmemektedir.³⁵

³⁰ BEDK, 2004/194 K, 06.12.2004, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

³¹ BEDK, 2006/894 K, 15.11.2006, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

³² BEDK, 2005/918 K, 14.12.2005, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

³³ BEDK, 2006/869 K, 15.11.2006, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

³⁴ BEDK, 2007/107 K, 07.02.2007, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

³⁵ BEDK 2006/415 K, 24.05.2006, (Çevrimiçi), <http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

4. Eğitim Bilgileri ve Akademik Faaliyetlere İlişkin Talepler

Kişinin eğitim bilgileri de özel hayatın gizliliği çerçevesinde bilgi edinme hakkının istisnaları arasında yer alır. Mezun olunan okul, sınavlarda alınan sonuçlar, disiplin cezaları başta olmak üzere öğrencilik hayatının tüm evreleri eğitim bilgileri kapsamındadır. Bu bilgilerin kural olarak kişinin rızası dışında üçüncü kişilerle paylaşılması mümkün değildir. Ancak eğitim bilgileri kamu yararının gerektirmesi ve üstlenilen kamusal görevler nedeniyle bilgi edinme hakkının konusunu oluşturabilir. Örneğin bir Kurul kararında, hakimlerin hangi fakülteden mezun olduklarının açıklanması özel hayatın gizliliğini ihlal olarak görülmemektedir.³⁶

Eğitim bilgileri içerisinde yer alan ve üçüncü kişilerle paylaşılması istisna kapsamında kalması gereken sınav sonuçları ise, söz konusu sınav kamu kurum ve kuruluşlarına personel alımı için yapılan bir sınav olduğu takdirde özel hayatın gizliliği istisnası içerisinde değerlendirilmemektedir. Kurul, bu sınavların Anayasal bir hak olan kamu hizmetine girme hakkına ilişkin sonuç doğurmaları, usul ve esaslarının Kanun ve Yönetmeliklerle belirlenmiş olması ve kişiye özel değil genel nitelikte işlemlerden sayılması sebebiyle özel hayatın gizliliği istisnası kapsamında olmadığını belirtmiştir.³⁷

Öğrencilik dönemindeki disiplin cezaları da özel hayatın gizliliği çerçevesinde üçüncü kişilere açıklanamaz. Nitekim, yapmış olduğu başvuru ile oğlunun almış olduğu disiplin cezasına ilişkin bilgilerle birlikte, disiplin cezası almış olan diğer son sınıf öğrencileri hakkında da bilgi talep eden başvuru sahibine, kendi oğlu hakkındaki bilgiler verilirken, diğer öğrencilerin bilgileri özel hayat istisnası kapsamında görülerek reddedilmiş ve bu cevap Kurul tarafından yerinde görülmüştür.³⁸

Belirli bir akademik kadroya atanmak isteyen adayların eğitim bilgileri, akademik çalışmaları ve yapmış oldukları yayınlar da bilgi edinme hakkının konusunu oluşturmaktadır. Böylece atamanın objektif

³⁶ BEDK, 2005/565 K, 29.06.2005, (Çevrimiçi),<http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

³⁷ BEDK 2005/309 K, 06.05.2005 Aynı yönde 2007/336 K, 18.04.2007, (Çevrimiçi),<http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

³⁸ BEDK 2010/1517 K, 16.09.2010, (Çevrimiçi),<http://www.bedk.gov.tr/KurulKararlari>.

ve bilimsel kriterlere uygun olarak yapıp yapılmadığı değerlendirilebilecek ve atanamayan adayların şüpheleri giderilecektir. Ancak, konuya ilişkin kararlar incelendiğinde, Kurul'un birbiri ile çelişkili kararlara imza attığı görülmektedir.

Akademik faaliyetlere ilişkin bilgilerin özel hayatın gizliliği istisnası çerçevesinde olup olmadığına ilişkin incelenen ilk kararda, profesörlük kadrosu için başvuruda bulunan iki adaydan ataması yapılmayan adayın üniversiteye başvurarak atanan adayın sanatsal çalışma dosyası, profesörlüğe müracaat dosyası, jüri raporları ve hakkındaki yönetim kurulu kararını istemesine özel hayatın gizliliği gerekçesi ile red cevabı veren üniversite kararı Kanuna aykırı sayılmıştır.³⁹ Benzer bir kararda da fakülte öğretim üyelerinin uluslararası bilimsel yayınları sınıflayan indekste yer alan çalışmalarına ait bilgiler, öğretim üyelerinin özel hayatlarına değil, akademik çalışmalarına ait olduğundan bu bilgilerin açıklanması ilgili kişilerin özel hayatlarına haksız bir müdahale olarak kabul edilmemiştir.⁴⁰

Yakın tarihli bir Kurul kararında ise, ilan edilen yardımcı doçentlik kadrosuna başvuran adayların isimleri, görev ve unvanları ile görev yerleri, her adayın toplam puanları, yayın listeleri, değerlendirmeye gönderilen jüri üyelerinin belirtilmesi talepleri ile erişilmek istenen bilgi ve belgelerin başvuru sahibinin erişimine sunulması gerektiği sonucuna varılmış, ancak her bir jüri üyesinin adaylar hakkındaki raporu özel hayat istisnası kapsamında görülmüştür.⁴¹ Kurul, *"...her bir jüri üyesinin kanaat raporunun her bir aday için eklenerek verilmesi talebi ile erişilmek istenen belgelerin özel hayat istisnası kapsamında kişinin mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak nitelikte belgelerden olduğu"* sonucuna varmıştır. Bu değerlendirmenin yerinde olduğunu söylemek pek mümkün gözükmemektedir. En azından atanmaya hak kazanan adaylar hakkındaki jüri raporları atanamayan adaylara sunularak⁴² onlara kendi raporları ile karşılaştırma imkanı verilmelidir.

³⁹ BEDK, 2005/565 K, 17.01.2005, (Çevrimiçi),http://www.bedk.gov.tr/Kurul_Kararlari.

⁴⁰ BEDK, 2005/222 K, 06.04.2005, (Çevrimiçi),http://www.bedk.gov.tr/Kurul_Kararlari.

⁴¹ BEDK, 2010/428 K, 18.03.2010, (Çevrimiçi),http://www.bedk.gov.tr/Kurul_Kararlari.

⁴² İncelenen başvuru ataması gerçekleştirilmeyen bir aday tarafından yapılmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu kararlarından yola çıkarak özel hayatın gizliliği istisnasının uygulamada ne gibi sonuçlar doğurduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Özel hayatın gizliliği kavramının çerçevesini çizmenin oldukça zor olduğu öğretilde de kabul edilen bir gerçektir. Pek çok farklı konuda istenen bilgi ve belge taleplerinin özel hayatın gizliliği nedeniyle reddedildiği Kurul kararlarından anlaşılmaktadır. Bilgi edinme başvurularındaki bu farklılık Kurul'u her somut olayda ayrı bir değerlendirme yapmaya yöneltmiştir. Böyle olunca ortak ilkeleri belirlemek de zorlaşmaktadır. Yine de çalışmada değinilen kararlardan bazı sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır.

Genel olarak Kurul'un kendisine yöneltilen başvurularda talep edilen bilgi ve belgenin açıklanmasının kamu yararına olduğuna inandığı durumlarda özel hayat istisnasının uygulanma alanını daraltarak başvuruyu kabul ettiği söylenebilir. Öte yandan, kamu yararını değil de kişisel merakı tatmin amaçlı başvurularda ise bu istisnanın biraz daha geniş uygulandığı tespitinde bulunulabilir. Bilgi Edinme Kanunu'nun amacının yönetimde şeffaflığı sağlamak olduğu düşünülürse bu tutumun yerinde olduğu ileri sürülebilir.

Sonuç itibarıyla önemli olan şeffaflığı gerektiren bilgi edinme hakkı ile gizliliği gerektiren özel hayat kavramı arasında çatışan çıkarların dengelenmesidir. İdarelerin özel hayatın gizliliği bahanesi ile bilgi edinme taleplerini reddetme eğilimlerinin Kurul kararları ile bir ölçüde dengelendiği tespitinde bulunmak yanlış olmayacaktır.

KAYNAKLAR

Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/ Kaya,Cemil, *Türk İdare Hukuku*, 2. Baskı,

Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.

Akşener, Haşmet Sırrı: *"Bilgi Edinme Hakkı"*, İstanbul, *Legal Hukuk Dergisi*, İstanbul 2004,S.13.

Akyıldız, Necati: *"1982 Anayasası'nın İnsan Hakları Rejimi ve Bilgi Edinme Hakkı"* *Kazancı Hukuk Dergisi*,İstanbul 2004, S.3.

- Bayraktar, Köksal: *"Bilgi Edinme Hakkı ve Sır Kavramı"*, İstanbul, Kazancı Hukuk Dergisi, İstanbul 2004.
- Döner, Ayhan: *Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları*, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010.
- Gemalmaz, Mehmet Semih: *İnsan Hakları Belgeleri*, Cilt I, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005.
- Gemalmaz, Mehmet Semih: *İnsan Hakları Belgeleri*, Cilt IV, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005.
- Gemalmaz, Mehmet Semih: *İnsan Hakları Belgeleri*, Cilt V, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005.
- Gözübüyük, Şeref/Tan,Turgut: *İdare Hukuku* (Cilt I Genel Esaslar) 5.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2007.
- İyimaya, Ahmet: *"Bilgi Edinme Hakkı ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü"*, Ankara, Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2003, S.1.
- Kaya, Cemil: *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.
- Öncü Arslan, Gülay: *Özel Yaşamın Korunması Hakkı*, İstanbul, Beta Yayınları, 2011.
- Özkan, Gürsel: *Demokratik Yönetimin Birinci Adımı Bilgi Edinme Hakkı*, Ankara, Türkiye Kamu-Sen Yayınları, 2004.
- Şavran, Yasemin: *Bilgi Edinme Hakkı ve İdarenin Bilgi Verme Yükümlülüğü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli,2006.
- Şen, Ersan: *Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1996.
- Tandoğan, Haluk: *"Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması"*, AÜHF Dergisi, Ankara 1963, S.1-4.

Elektronik Kaynak

www.bedk.gov.tr